

i no oblidem que l'edifici que en podria resultar seria insuficient, quant a tamany, per albergar un museu.

Pel que fa al conjunt del Pla Director, em congratulo que obri per fi una finestra a la creació, tant temps esperada, d'un museu de la ciutat i que a través d'ell s'obri un procés de reapropiació del turó per part de la ciutat. Quant a la museologia, em sembla remarcable que, des d'un punt de vista del concepte de museu, es fugi de proposar "una sala amb vitrines" i s'ambicioni una estructura material i organitzativa que permeti que sigui un centre actiu. Pel que fa a l'edifici que es proposa en l'avantprojecte crec, en definitiva, que és un edifici possible i que en línies generals és respectuós amb el conjunt monumental. Altres aspectes més de detall caldria analitzar-los no ja en el marc d'un avantprojecte com el que ara estem comentant sinó en el del projecte. Així, per exemple, el projecte hauria d'anar perfilant els aspectes museològics i museogràfics i explicitar més detalladament el discurs històric i el seu rerafons ideològic i, pel que fa al contenidor, l'edifici, caldria, en projectar-lo, examinar amb més detall qüestions diverses, entre les quals l'impacte de l'ascensor i la torre.

No oblidem, però, que les obres de la societat del present també han de ser visibles perquè són el testimoni de la seva voluntat de ser i, tot conservant la seva memòria com un bé preuat, són també testimoni de la voluntat de tenir continuïtat en el futur, un futur en el qual potser algunes d'aquestes obres seran considerades monuments.

El museu de la Suda

Ramon Maria Puig Andreu

El Pla Director del Museu de la Ciutat de Lleida ens proposa bastir, sota la Suda, un bon Museu d'Història. També un bon edifici. I sobretot, una bona culminació monumental-paisatgística de la part més representativa de la ciutat.

Una proposta oberta

El Pla Director marca, com el seu nom indica, unes directrius: directrius de contingut, d'organització i arquitectòniques, que entenc que no són definitives, que en fases posteriors, fases d'avantprojecte i de projecte, hom pot modificar-ne algun dels continguts exposats, fins i tot incorporar-ne de nous i millorar-ne el resultat definitiu.

Això, que sembla més aplicable pel que afecta els aspectes museològics i de comunicació, ho és també respecte de la proposta arquitectònica. L'edifici que ens proposa l'arquitecte Carles Sàez, resol l'organització de les necessitats museològiques, la integració amb el conjunt preexistent de la Suda i de les muralles, i la culminació del perfil monumental de la ciutat.

Preveu l'assentament de l'edifici, tot separant-lo de la línia exterior de la muralla i enfonsant-lo tota una

planta per sota de la rasant del baluard. Això, juntament amb la composició volumètrica, apaisada i d'expressivitat continguda, contribueix a que la nova intervenció s'integri perfectament amb la tectònica, potent i austera, del baluard del Rei i de les seves perllongacions. I tot això ho aconsegueix, a més a més, sense exhaurir la volumetria que permet el Pla Especial del Turó.

L'entrega amb la Suda a través d'un cos d'edifici-pont, no sols resol un problema difícil, com el del veïnatge de l'arquitectura vella i la nova, sinó que permet accedir de manera independent a la plataforma de la Suda, passant per sota l'edifici.

I en aquesta plataforma, la restauració d'allò que queda de l'antic palau, amb la recuperació de l'espai interior com un espai únic a tota l'alçada de la nau, destinat a un ús commemoratiu i social i no estrictament museològic, l'adequació de la coberta com a mirador privilegiat sobre la ciutat, el Segrià i, en dies clars, sobre tota la geografia de Ponent, el tractament del pati, de les ales enderrocades i també de les restes arqueològiques de l'antic palau àrab (seguint el previst en el Pla Especial del Turó), tot això completa, no sols la recuperació de l'assentament més antic de la ciutat, sinó que l'omple de contingut i d'uns usos vius.

Tot aquest plantejament, mentre es mantinguin les estratègies principals (predomini horitzontal, tractament constructiu neutre, permeabilitat de les circulacions exteriors), entenc que a mesura que possibles sorpreses arqueològiques, que estudis museològics més avançats, que condicionants tècnics més definits (especialment la torre de l'ascensor),¹ que comprovacions compositives més ajustades... ho puguin necessitar, l'edifici pot suportar petites modificacions sense perdre res del seu valor essencial. En aquest sentit, l'edifici és, doncs, una proposta oberta. Oberta no només a canvis formals, sinó també, per la manera com estan organitzades les seqüències espacials interiors i pel disseny lleuger dels artefactes distributius, a possibles canvis d'ús.

Una intervenció necessària

El Pla Especial del Turó busca un equilibri entre la conservació i la revitalització, per tal d'aconseguir potenciar els valors monumentals i simbòlics i consolidar els continguts històrics i arqueològics, tot recuperant la centralitat que un dia va tenir el turó.

1. Convertir la coberta de la Suda en una plataforma-mirador és un objectiu que cal conservar.

Que hi puguin accedir les persones discapacitades, és també un objectiu desitjable.

Això, obligat pel recorregut de seguretat, fa que l'ascensor sobresurti per sobre l'edifici, la qual cosa sembla que pot crear una dissonància visual.

Compaginar les dues sol·licituds, servei i perfil net, físicament és impossible, arquitectònicament, però, no ho és. Hi ha una solució: que la torre de l'ascensor no sigui construïda amb materials tectònics (pedra, formigó,...), sinó lleugers (vidre, acer inoxidable,...). Així, encara que sobresurti, no hi haurà competència plàstica entre torre i edifici. L'efecte, si el disseny és bo, pot ser, fins i tot, enriquidor.

Centralitat que s'ha d'aconseguir, no sols amb l'exaltació monumental, sinó introduint-hi nous usos. Nous usos que, com que han de ser compatibles amb la realitat monumental, històrica i espacial heretada, no convé que siguin extensius, ni productius; han de ser puntuals i de caire cultural, d'esplai, contemplatius...

Segons això, el Pla Especial ja preveu, en el sector de la Suda, que la protecció de les restes arqueològiques i la recuperació de la Suda es conjuguin amb equipaments culturals nous, situats al baluard del Rei, al baluard de Louvigny i un teatre a l'aire lliure, sota el mateix baluard del Rei. És clar que el Museu de la Ciutat, no només s'adequa a aquestes estratègies, sinó que es complementa perfectament amb allò que es preveu a la plataforma inferior, la de la Seu Vella, on, en l'àmbit de l'antiga casa d'Exercicis hi haurà un equipament semblant, referit a l'edifici catedralici. Així, el coneixement dels fets històrics, religiosos, militars, de l'arquitectura i de les transformacions urbanes de la ciutat en tota la seva complexitat, podran tenir una completa estructura de difusió, situada en el seu conjunt monumental més important.

Una acció política

A Europa, des de fa aproximadament uns 150 anys, a mesura que s'anava adquirint consciència de la importància cultural i identitària del patrimoni històric i artístic, que havíem heretat dels nostres avantpassats, ens anàvem nodrint d'un cos legal per tal de protegir i conservar aquest llegat. Actualment, a Catalunya, comptem per a aquesta finalitat, amb la Llei del Patrimoni Cultural Català i de les diverses lleis d'àmbit estatal.

Segons aquestes lleis, el conjunt monumental que formen el turó, la catedral, la Suda i les muralles, està perfectament protegit. Protegit d'actuacions espontànies, arbitràries i incontrolades. Protegir, però, no vol dir fossilitzar. Les lleis de protecció no són un corpus inamovible, i els monuments, ben al contrari, són unes entitats contingents que envelleixen, es degraden i fins i tot canvien d'ús. Per tant, es fa necessari intervenir-hi per tal de consolidar-los i/o adequar-los als usos canviants. Les lleis preveuen organismes de control (comissions de Patrimoni...) i mecanismes d'actuació (plans especials, plans arqueològics, projectes arquitectònics...) per tal de regular les intervencions sobre el patrimoni monumental.

A Lleida, s'està actuant d'acord amb aquests paràmetres legals i culturals. Primer, hi ha una voluntat política de potenciar el turó de la Seu Vella, amb tots els valors històrics, monumentals, d'ús i de centralitat, que havien desaparegut o s'havien degradat a causa dels avatars històrics i de l'oblit polític. La traducció operativa d'això és el Pla Especial del Turó. Pla aprovat amb tots els requisits legals i en totes les instàncies institucionals. És, per tant, l'instrument, legalment vigent, d'intervenció en l'àmbit general del turó. I entre les determinacions del Pla Especial, es preveu, a les plataformes superiors (Suda i baluard del Rei), un equipament cultural. I conseqüentment, derivat de la política museística que ha emprès la Paeria, s'ha decidit que aquest equipament sigui el Museu d'Història de la Ciutat.

La decisió que el Pla Especial propiciï usos que generin activitat, i no únicament usos contemplatius, és una decisió a la vegada tècnica i política. La decisió que l'equipament de la Suda sigui un museu d'història, és també una decisió alhora tècnica i política. Decisions polítiques lícites i legals, i jo n'estic convençut, necessàries i de conseqüències positives.

Com també és lícit i lògic que hi hagi opinions que considerin que aquest nou emplaçament del museu no és l'adequat. Que cal preservar la morfologia del baluard del Rei, perquè és l'únic que es conserva amb la seva integritat original. Els Amics de la Seu Vella s'han manifestat en aquest sentit. Jo penso que pel conjunt monumental, les aportacions plàstiques i d'ús que comporta l'existència del museu a la Suda, són més positives que no pas la incontaminació plàstica, amb l'ús molt més restringit, del testimoni històric i de la comprensió d'una instal·lació militar, que és el que comporta la no existència del museu. Encara que, com dic, advoco per la construcció del museu, trobo, però, que aquesta argumentació en contra del museu a la Suda, és molt interessant i respectable, i a més, coherent amb les postures que sempre han defensat els Amics de la Seu Vella.

Allò que ja no em sembla tan coherent, són les reserves, les abstencions, i fins i tot, els vots en contra d'alguns dels nostres representants polítics a la Paeria, referent a la construcció del nou museu. No dic que no em semblin lícits, perquè tothom té el dret de replantejar-se les qüestions i les decisions de suport. Però si un dia, ja fa anys, van aprovar el Pla Especial del Turó, per unanimitat,² és perquè en consideraven bo el contingut, i les determinacions, positives i adequades. A més, una vegada aprovat, el Pla és d'obligat seguiment, llevat que s'instrumentin els mecanismes necessaris per modificar-lo... i això, no s'ha fet.

Fins ara, des d'aquella aprovació, les intervencions que s'han fet, deixant a part les de l'edifici catedralici, que es regeix pel seu propi Pla Director,³ han estat, però, de tractaments superficials: consolidació de muralles i urbanització de la capçalera i voltants de la Seu. No sembla coherent dins el procés d'aprovacions, ni bo per a la dinàmica de recuperació del turó, que a la primera ocasió que es presenta d'aprovar una actuació de contingut estructural (nova arquitectura, nous usos) amb capacitat revitalitzadora i amb determinació finalista (resoldrà totalment la consolidació de la Suda), i conseqüent amb el Pla Especial... no sembla coherent ni bo, repeteixo, que es pugui estar en contra d'aquesta intervenció. És incongruent, però el pitjor és que és contraproduent, perquè no és bo que en aquests afers s'hagi d'actuar sense la dinàmica que transmeten el consens i la unitat d'esforços. No contribueix, com dic, a fomentar una dinàmica positiva, tan necessària quan les dificultats financeres són tantes, com malauradament passa, de manera endèmica, amb les intervencions en el nostre patrimoni.

2. El Pla Especial del Turó fou aprovat sense cap abstenció, ni vot en contra, al Ple Municipal del dia 28 d'octubre de 1994.

3. El Pla Especial del Turó, en tot allò referent a l'edifici catedralici, es remet al Pla Director de la Seu Vella.